

УДК 330.341.1 (477)

МІСЦЕ УКРАЇНИ У СВІТОВИХ ІННОВАЦІЙНИХ РЕЙТИНГАХ

Велика Олена Юрїївна, к. е. н., доцент,
доцент кафедри менеджменту, логістики та економіки
Харківського національного економічного університету ім. С. Кузнеця,
e-mail: velikaya@m.hneu.edu.ua

Важливим аспектом управління будь-якою економічною системою є наявність інструментів для оцінки основних показників розвитку системи та досягнутих результатів, можливість їх порівняння з іншими суб'єктами, а також можливість постійного контролю над динамікою ключових показників. В умовах глобалізації та посилення міжнародної конкуренції інноваційний варіант розвитку країни є основним. Для оцінки інноваційного стану країни використовуються різні індекси, такі як Глобальний індекс інновацій (Global Innovation Index) та Bloomberg Innovation Index. Індекси засновані на критеріях, які дозволяють зіставити можливості та перспективи інноваційного розвитку країни. Це дозволяє визначити місце країни на світових ринках і спрогнозувати тенденції інноваційного розвитку. Отже, актуальності набуває дослідження основних індексів інноваційного розвитку та принципів їх формування.

За Глобальним індексом інновацій [1] у 2018 році Україна посіла 43 місце. Таким чином, порівняно з 2017 роком наша країна просунулася на сім позицій і тепер випереджає Туреччину, Румунію, Чилі, В'єтнам, Російську Федерацію і ще 78 країн світу.

Рейтинг охоплює 126 країн, в яких проживає 90,8 % населення планети і які створюють 96,3 % глобального ВВП. Глобальний індекс інновацій складений з 82 різних змінних, які детально характеризують інноваційний розвиток країн світу, які перебувають на різних рівнях економічного розвитку. Індекс розраховується як зважена сума оцінок двох груп показників: 1) наявних ресурсів і умов для проведення інновацій (Innovation Input): інститути, людський капітал і дослідження, інфраструктура, розвиток вну-

трішнього ринку та розвиток бізнесу; 2) досягнутих практичних результатів здійснення інновацій (Innovation Output): розвиток технологій і економіки знань, а також результати творчої діяльності. Таким чином, глобальний індекс являє собою співвідношення витрат і ефекту, що дозволяє об'єктивно оцінити ефективність зусиль з розвитку інновацій в тій чи іншій країні.

За вихідними показниками Україна знаходиться на 75 місці у світі. Наша найслабша сторона – державні інститути (107 місце). Тут країна демонструє слабкі показники в компонентах: політична обстановка (122 місце), політична стабільність і безпека (123 місце), верховенство закону (107 місце) і простота порушення неспроможності (118 місце). Порівняно з 2017 роком стало складніше почати бізнес – за цим показником країна спустилася з 18 на 46 місце. Також є проблеми з інфраструктурою для створення інновацій – інформаційно-комунікаційні технології слабо інтегровані в суспільство (95 місце). Країна споживає багато електроенергії (113 місце), що негативно впливає на загальну здатність навколишнього середовища витримувати вплив людини.

Але, маючи такі досить слабкі інноваційні ресурси, Україна змогла домогтися гарних результатів на виході, зайнявши 35 місце. Україна перша у світі за кількістю патентів на корисні моделі, п'ята – за кількістю зареєстрованих торгових марок, сьома – за промисловими зразками [2].

Американська медіа-компанія Bloomberg проводить власне щорічне дослідження інноваційності економік країн світу – Bloomberg Innovation Index. До індексу входять сім груп показників: інтенсивність досліджень і розробок, виробництво доданої вартості, продуктивність, щільність високих технологій, ефективність вищої освіти, концентрація досліджень, патентна активність [3].

За цим індексом у 2017 році Україна виявилася гіршою у Топ-50 за економічною продуктивністю (50-те місце), що свідчить про низький рівень застосовуваних технологій та виробництво товарів із низькою доданою вартістю, і потрапила в трійку аут-

сайдерів за технологічними можливостями (48-ме місце). Україна за рік опустилася на 4 позиції, зайнявши 46-те місце. Зараз у списку вона випереджає Кіпр, Південну Африку, Іран і Марокко. Наша країна опускається в цьому рейтингу третій рік поспіль. У 2015 році вона була на 33-му місці. Водночас Україна зберігає високу 21-шу позицію за ефективністю вищої освіти, яку розраховують за часткою працівників з дипломами вишів і кількістю випускників з інженерною і технічною вищою освітою. За патентною активністю Україна також відчуває себе відносно впевнено – 27-ме місце з 50.

Щодо ефективності вищої освіти в Україні свідчать й дані рейтингу QS Higher Education System Strength Rankings [4], у якому Україна посідає 44-те місце за якістю вищої освіти. Лідирують у рейтингу США, Великобританія, Німеччина, Австралія та Канада. Більше 80 % населення нашої країни мають вищу освіту. За цим показником Україна посідає 7-ме місце у світі. Більше населення з вищою освітою проживає в Іспанії, Білорусі, Фінляндії, США, Чилі та Словенії.

Оцінку стану та перспектив розвитку інноваційної діяльності в країні проводить Державна служба статистики України та Міністерство освіти і науки України. За їх даними, у 2017 році інноваційною діяльністю займалися 18,4 % вітчизняних підприємств. Більшість з них при цьому витрачали кошти на придбання машин, обладнання та програмного забезпечення. За останні 10 років питома вага реалізованої інноваційної продукції в об'ємі промислової не перевищувала 7 % і поступово знижувалася.

За сумарним індексом інновацій за регіонами у 2014–2017 рр. перше місце посідає Харківська область (64,1 бала). Далі йдуть м. Київ (51,5 бала), Дніпропетровська область (50,3 бала), Рівненська область (41,5 бала) і Сумська область (41,0 бала). Найгіршими є Чернівецька (10,2 бала) та Волинська (11,1 бала) області. Україна загалом має 31,6 бала [5].

У 2016 році витрати держави на науково-дослідні та конструкторські роботи склали 2,4 млрд дол., або 0,7 % від ВВП. На-

уюємність ВВП (витрати на дослідження та розробки за всіма джерелами у відсотках до ВВП) у 2017 році становила лише 0,45 % [6]. Кількість дослідників в Україні стрімко скорочується. Так, у 2010 році їх налічувалось 133,7 тис. осіб, а у 2017 році – вже тільки 59,4 тис. осіб [5]. Скорочення складо 55,6 %.

Таким чином, Україна має нереалізовані можливості в інноваційному розвитку, особливо щодо комерціалізації нововведень і у сфері захисту прав на інтелектуальну власність. Головними перевагами України є вигідне географічне положення, ємний ринок і відносно високий рівень розвитку людського потенціалу. Для сталого розвитку країни необхідно забезпечити сприятливі умови для створення та функціонування інноваційно активних підприємств, розвитку екосистеми інновацій, залучення вітчизняних та іноземних інвесторів

Література

1. Global Innovation Index, 2018. URL: <https://www.globalinnovationindex.org/Home>
2. Власенко В. Украина опять поднялась в Глобальном рейтинге инноваций. Инфографика, 12.07.2108 г. URL: <https://innovationhouse.org.ua/ru/statti/ukraina-podnjalas-v-globalnom-rejtinge-innovacij-infografika/>
3. Bloomberg опублікувала результати рейтинга Innovation Index, 25.01.2018 г. URL: <https://delo.ua/economyandpoliticsinukraine/bloomberg-opublikovala-rezultaty-rejtinga-innovation-index-338352/>
4. QS Higher Education System Strength Rankings 2018. URL: <https://www.topuniversities.com/system-strength-rankings/2018>
5. Наукова та інноваційна діяльність України : стат. зб. / Державна служба статистики України. Київ, 2018. URL: http://www.ukrstat.gov.ua/druk/publicat/kat_u/2018/zb/09/zb_nauka_2017.pdf
6. Про схвалення Стратегії інноваційного розвитку України на період до 2030 року. URL: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/gromadske-obgovorennja/2018/10/22/innovatsijnogo-rozvitku-ukraini.pdf>

